

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศกของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

DEVELOPMENT OF A TRAINING COURSE ON PERSONAL PRACTICES
BASED ON SIX DIRECTIONS OF DHARMA FOR GRADE EIGHT
STUDENTS OF THE TESSABAN 3 SCHOOL IN MUENG
DISTRICT OF SURAT THANI PROVINCE

พระชาัญชัย บารมีชัย/ PHRA CHANCHAI BARAMEECHAI¹

สุนทร พูนเอียด/ SUNTORN POONEAD²

จตุพล ชูจันทร์/ JATUPON CHOOCHAN³

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนและความต้องการฝึกอบรมตามหลักธรรมทศก และพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นที่ 0.89 กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 135 คน และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีการปฏิบัติตนตามหลักทศกและมีความต้องการฝึกอบรมการพัฒนาตนตามหลักทศกอยู่ในระดับมากทั้ง 6 เรื่อง คือ การปฏิบัติตนต่อบิดามารดา ต่อครู อาจารย์ ต่อมิตรสหาย ต่อศาสนาและต่อด้านคู่ครอง 2) หลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาตนตามหลักทศกของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย ปัญหาและความจำเป็น วัตถุประสงค์ เนื้อหาหลักธรรมทศก คือ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศกด้านบิดามารดา การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศกด้านครู อาจารย์ การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศกด้านมิตรสหาย การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศกด้านผู้เยาว์ และการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศกโดยเนื้อหาแต่ละเรื่องประกอบด้วย วัตถุประสงค์

¹นักศึกษาริทยญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

³อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

เนื้อหา เทคนิค และกิจกรรมการฝึกอบรม สื่อ/อุปกรณ์ เวลา ผลลัพธ์ และ การประเมินผลผ่าน การตรวจสอบประเมินของผู้เชี่ยวชาญ มีค่าดัชนีความสอดคล้องความเชื่อมั่นที่ 0.75

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม, การปฏิบัติตน, หลักธรรมทศหก

ABSTRACT

The objectives of the study were to examine personal practices and needs for training in accordance with six directions of Buddhism; and to develop a training course on practices based on six directions for grade eight students of the Tessaban 3 School in Mueng District of Surat Thani Province. A questionnaires with reliability of 0.89 was used for data were collected from 135 students, derived by simple random sampling. Data were analyzed with descriptive statistics, including percentage, mean and standard deviation.

The results of the study were as follows: 1) The students' practices based on six directions principle and need for personal development training in accordance with the principles were at a high level in all six topics. There were practices to parents, teachers, friends, religion and couple; and 2) the developed training course on personal development in accordance with six directions comprised problem and needs, objectives, and practices based on six directions principle. The principles comprised six topics and each topic contained problem and need, objectives, content, techniques and training activities, media/materials, time, and result. The training course passed the experts' evaluation with Index of Item-Objective Congruence of .75.

Keywords: training course, personal practice, six directions

บทนำ

จริยธรรม เป็นธรรมที่ข้อปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎของศีลธรรม แสดงออกถึงลักษณะของผู้ที่มี วัฒนธรรมทางจิตใจ และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละชาติ และชนชาติไทยวัฒนธรรม ทางจิตใจหลายอย่างที่แม้แต่คนต่างชาติชื่นชม เป็นต้นว่า การมีจิตใจที่เอื้ออาทร ความอ่อนโยน ความมีมารยาทที่ดี ในขณะที่สังคมไทยในปัจจุบันจริยธรรมเป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวถึงกันมาก เนื่องจากสภาพสังคมเกิดปัญหาหลากหลาย มีความสับสนวุ่นวายขัดแย้งแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ขาดความสุข อันเนื่องมาจากความประพฤติปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมของสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคม

ทั้งที่ในระดับบุคคลและกลุ่มคน หรือในสังคมก็จะมีภาวะวิเคราะห์วิจารณ์กล่าวโทษกันว่าเป็น เพราะคนปัจจุบันด้อยหรือไร้จริยธรรม ปรากฎการณณ์เช่นนี้อาจนับได้ว่าเป็นปัญหาสังคมลักษณะหนึ่ง ที่มีสาเหตุมาจากหลายประการ ประการหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ เช่น การเคลื่อนย้ายประชากรจากถิ่นฐานเดิม ที่การดำเนินชีวิตไม่สะดวกไปสู่สังคมที่มีความสะดวก ซึ่งส่วนมากเป็นเมืองใหญ่แทน อีกทั้งอิทธิพลของความเจริญด้านข่าวสารข้อมูลที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่น เทคโนโลยีด้านสื่อสารมวลชนมีส่วนทำให้อัตราการเพิ่มจำนวนประชากรอ่านออกเขียนได้ การพัฒนาคุณภาพประชากรให้มีความรู้มีการศึกษาดีขึ้น ในขณะที่เทคโนโลยีข้อมูลสมัยใหม่ เช่น ข้ามระบบข้อมูลข่าวสารสามารถส่งผลกระทบต่อภาวะทางจิตใจ และศีลธรรมจรรยา เสื่อมโทรมลงจากการเสนอข่าวอาชญากรรมที่รุนแรงละครภาพยนตร์ที่ด้อยคุณภาพ ส่งผลกระทบต่อค่านิยม ความคิดความประพฤติของประชาชนในวงกว้าง รวมทั้งระบบเศรษฐกิจระบบทุนนิยม สร้างค่านิยมให้สมาชิกสังคมปัจจุบันหลงใหลในทางวัตถุนิยม บริโภคนิยม พาณิชนิยมและอำนาจนิยม ผู้คนต้องดิ้นรนที่จะต่อสู้แข่งขัน ชีวิตจะอยู่เฉยมิได้ ความรวดเร็วทำให้ทุกคนใจร้อนต้องคิดเร็ว ต้องใช้ความอดทนสูง รวมไปถึงทำให้เกิดการชิงดีชิงเด่น พยายามทำลายกฎระเบียบประเพณี และทำให้ผู้คนเริ่มมีจิตใจกระด้าง เอาแต่ประโยชน์ฝ่ายเดียวไม่สนใจความรู้สึกของผู้อื่น อีกทั้งสภาพแวดล้อมในเรื่องความปลอดภัยในชีวิตความเป็นอยู่ รวมทั้งการได้รับผลจากเหตุการณ์ในทุกสภาพสังคม (พระบรมศีล คำวงศ์, 2551: 1) ส่วนความเจริญทางด้านจิตใจและจริยธรรมไม่ได้เจริญตามหรือไม่เป็นสัดส่วนที่เหมาะสมกับความเจริญทางด้านวัตถุธรรมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้เองเป็นเหตุให้ระดับของศีลธรรม จริยธรรมลดต่ำลง และยอมเป็นตัวชี้ให้เห็นเด่นชัดด้วยว่าคนไทยให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพุทธศาสนาตกลงไปจากเดิมมาก พฤติกรรมที่ทำให้สังคมขาดความสงบสุขที่เห็นกันแพร่หลายในสังคมปัจจุบัน เช่น การก่ออาชญากรรมด้านต่าง ๆ การทุจริต ข้ออาชญากรรมบังหลวง ทั้งในวงราชการและเอกชน การโกงภาษี การติดสินบน การเสพและค้ายาเสพติด เป็นต้น (ชไมพร ยุวานนท์, 2548 อ้างถึงใน กิตติทัศน์ ผกาทอง, 2553) และเมื่อสังคมมีผลประโยชน์เป็นเป้าหมายในที่สุด ก็เริ่มขัดแย้งเพราะต้องแข่งขันช่วงชิงความได้เปรียบระหว่างกัน ฝ่ายที่ประสบความสำเร็จ หรือได้เปรียบกลายเป็นฝ่ายชนะ ส่วนฝ่ายที่ประสบความสำเร็จหรือเสียเปรียบกลายเป็นฝ่ายแพ้ เมื่ออีกฝ่ายหนึ่งชนะอีกฝ่ายหนึ่งแพ้ สิ่งตามมาคือความขัดแย้ง (conflict) และเมื่อความขัดแย้งสะสมจนเกิดพลังมากขึ้น ก็พัฒนาสู่ความอาฆาตมาดร้ายและทำลายล้างซึ่งกันและกัน ในที่สุดบรรยากาศแห่งความรัก ความผูกพันและความสมานฉันท์ระหว่างกันก็หมดไป เหลือทิ้งไว้แต่ความเป็นฝักฝ่ายหรือศัตรูต่อกัน เมื่อสังคมไทยมีความขัดแย้งและแตกแยกหรือคนในสังคมทะเลาะวิวาทกัน บุคคลที่จะเข้ามาไกลเกลี่ยหรือประสานให้คืนดีต่อกันก็หายาก เพราะความขัดแย้งแบ่งแยกมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งแตกต่างจากสังคมไทยสมัยบรรพกาลที่มีศาสนาและวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งเมื่อนำหลักธรรมเรื่องบุญ

และบาป หรือนรกและสวรรค์มาเป็นกลไกในการสร้างความปรองดองความสามัคคี จึงง่ายและมีประสิทธิภาพ เพราะสังคมมีจิตสำนึกในเชิงบวกและละอายชั่วกัลวบาป ตลอดจนบุคคลที่เป็นคนกลาง มีคุณธรรมค่อนข้างมาก (กิตติทัศน์ ผกาทอง, 2553: 331-332)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มักเน้นการประดิษฐ์ของสังคม ทั้งที่เป็นการประดิษฐ์ทางวัตถุและไม่ใช้วัตถุ เช่น ภาษา ศิลปะ ศิลธรรม ดนตรีการละเล่นอันเป็นประเพณีต่าง ๆ รวมถึงความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมและบรรทัดฐานทางสังคม ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น จะมีความเกี่ยวข้องของระหว่างกัน เช่น การประดิษฐ์ย่อมมีผลกระทบต่อระบบความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม การผลิตนวัตกรรมทางการศึกษาทำให้สามารถให้ระบบมหาวิทยาลัยเปิด (open university) และมีผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ในทางตรงข้ามการสร้างระบบสังคมใหม่ ย่อมทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องประดิษฐ์สิ่งใหม่เพื่อสนองต่อระบบสังคมนั้น เช่น ในระบบเศรษฐกิจของสังคมเมืองที่สตรีต้องทำงานร่วมกับสามีเพื่อเลี้ยงครอบครัวทำให้เกิดความจำเป็นในการประดิษฐ์เครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อลดภาระของคน ที่อยู่ในครอบครัว แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น จะนำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมเช่นเดียวกับพฤติกรรมรวมหมู่ แต่การเปลี่ยนแปลงของทั้งสองสิ่งนี้ก็ไม่เหมือนกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นกระบวนการต่อเนื่องไม่มีที่สิ้นสุด และมีผลต่อแบบแผนการดำเนินชีวิตของสมาชิก โดยส่วนรวม อย่างไรก็ตามพฤติกรรมรวมหมู่อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม แต่มีการเปลี่ยนแปลงอีกมีใช้น้อย ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยไม่จำเป็นจะต้องเกิดจากพฤติกรรมรวมหมู่มาเป็นตัวเร่ง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางศิลปกรรม ความรู้ และการประดิษฐ์ เป็นต้น (พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตติธโร), 2553: 234)

สังคมจึงต้องร่วมกันแก้ไขวิกฤตการณ์ความรุนแรงต่าง ๆ นั้น โดยการพัฒนาคนในชาติให้มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งต้องเริ่มจากการพัฒนาเยาวชน เพราะเยาวชนเป็นอนาคตของชาติ เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญของประเทศ เพราะเด็กและเยาวชนเมื่อเติบโตขึ้นก็จะเป็นพลเมืองของชาติต่อไปและเป็นกำลังที่สร้างสรรค์สังคมแทนผู้ใหญ่ หากเด็กและเยาวชนเป็นคนดี มีสุขภาพกายแข็งแรง มีการศึกษาดี มีอาชีพ มีคุณธรรม ได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้ความรู้ ความคิด ความสามารถ มีการตัดสินใจตลอดจนรู้สิทธิหน้าที่ของคนดี เด็กและเยาวชนเหล่านั้นก็จะเติบโตเป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ความสามารถและมีคุณค่าต่อสังคม ในทางพระพุทธศาสนา มีพุทธภาษิตอยู่บทหนึ่งว่า “ปุตฺตา วุตฺต มนุสฺसानัน” แปลว่า “เด็กทั้งหลายคือผู้รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ” อันนี้เราคงยอมรับว่า ถ้าไม่มีเด็ก ๆ แล้วมนุษยชาติก็อยู่ไม่ได้ แต่ถ้าเด็กนั้นจะเป็นที่รองรับมนุษยชาติไว้เป็นอย่างดีก็ต้องให้เป็นเด็กที่มีประสิทธิภาพ การที่เด็กจะมีประสิทธิภาพนั้นสิ่งหนึ่งที่สำคัญก็คือจะต้องมีคุณธรรมและจริยธรรม รวมถึงจริยธรรมประจำใจ ซึ่งมาจากป่อกัดที่สำคัญคือศาสนา (สมมาส เล็งสุข, 2548: 2) การพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดีของโรงเรียนนั้นอย่างน้อยจะต้องปฏิบัติ

ตามขั้นตอนของหลักธรรมทศทั้งหก ได้แก่ ฝึกตนให้เป็นคนดี สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง การบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว การปฏิบัติตนต่อมิตรสหาย การปฏิบัติตนต่อผู้เป็นลูกจ้าง การบำเพ็ญประโยชน์ต่อศาสนา ซึ่งเป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันที่สำคัญหลักธรรมนี้จะช่วยให้ อยู่ร่วมกันของคนในสังคมเป็นไปอย่างราบรื่น เป็นข้อแนะนำที่จะทำให้บุคคลกระทำการที่เหมาะสม กับหน้าที่ของคนถือว่าเป็นหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีและสันติสุขและการเกื้อกูลกันระหว่าง บุคคลต่าง ๆ เพื่อจะได้เป็นบุตรธิดาและเป็นบิดามารดาที่ดี เป็นศิษย์และครูอาจารย์ที่ดี เป็นมิตรสหายที่ดี เป็นสามีและภรรยาที่ดี เป็นนายจ้างที่ดี และเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี จุดหมายของพระพุทธเจ้าที่ทรง แสดงธรรมเรื่องทศหก ก็เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันได้ปฏิบัติหน้าที่ต่อกันและกันให้ดีที่สุด (กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, 2544: 316-317)

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการปฏิบัติตนและความต้องการฝึกอบรมพัฒนา คุณธรรมตามหลักธรรมทศหกของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนคร สุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ฝึกอบรมในการพัฒนาหลักสูตรอบรมพัฒนาคุณธรรมตามหลักธรรมทศหก โดยคาดหวังว่านักเรียน ที่ได้รับการฝึกอบรมโดยหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้จะมีคุณธรรมในการใช้ชีวิตประจำวันโดยยึดหลักธรรม ทศหกและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติตนและความต้องการฝึกอบรมตามหลักธรรมทศหกของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศหกของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการ

การวิจัยพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศหกของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัด สุราษฎร์ธานี โดยกำหนดขั้นตอนและวิธีการวิจัยไว้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาภาวะการปฏิบัติตนและความต้องการฝึกอบรมตามหลักธรรม ทิศกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยกำหนดวิธีการดำเนินการ ไว้ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทิศก
2. ศึกษาจากข้อมูลภาคสนาม โดยกำหนดวิธีการ ดังนี้

2.1 พื้นที่ในการศึกษาคือ โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3
เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ปีการศึกษา 2554 จำนวน 200 คน

2.3 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 135 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน ที่ค่า
ความเชื่อมั่น 0.95 (สุนทร พูนเอียด, 2545: 112) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random
sampling)

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม (questionnaire) เกี่ยวกับการ
การปฏิบัติตนและความต้องการฝึกอบรมในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทิศก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
โดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งได้ผ่านการตรวจสอบแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้รอบรู้
เฉพาะทาง เพื่อรวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทิศก

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความต้องการฝึกอบรมในการปฏิบัติตน
ตามหลักธรรมทิศก

2.5 วิธีสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.5.1 ศึกษาเอกสารตำราที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนหลักธรรมทิศกทั้งก

2.5.2 ศึกษาเอกสารตำราที่เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือเก็บ รวบรวมข้อมูลวิจัย
เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม

2.5.3 สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติตนและความต้องการฝึกอบรม
ในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทิศก

2.5.4 ศึกษาวิธีสร้างเครื่องมือแบบประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) จาก
เอกสารตำราด้านการวัดผล และสถิติการวิจัย

2.5.5 ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามกรอบของตัวแปรคือ หลักธรรมและ
การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทิศก

2.6 ตรวจสอบเครื่องมือ

2.6.1 ตรวจสอบความตรง (validity) ดำเนินการโดยนำแบบสอบถามความคิดเห็นที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ และตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่อง นำแบบสอบถามที่ผ่านการแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาเสนอแนะแล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความตรงของเนื้อหา (content validity)

2.6.2 ตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้วนำไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อนำค่าคะแนนมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha Coefficient) ของแบบสอบถามทั้งตอนที่ 1 และตอนที่ 3 ผลการคำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.89

2.7 การเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ขออนุญาตห้องประชุมของวัดใหม่พัฒนารามซึ่งเป็นสถานฝึกอบรมเยาวชน เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.8.1 การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและระดับการปฏิบัติตนและความต้องการพัฒนาตนเองตามหลักทฤษฎีการวิเคราะห์ข้อมูล

2.8.1.1 การให้คะแนนคำตอบตามแบบสอบถาม ดังนี้

ระดับความต้องการ	คะแนนที่ได้
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อย	1

2.8.1.2 การแปลผลของค่าคะแนนโดยหาค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (weight mean score: WMS) (ประคอง กรรณสูตร, 2538: 80-81) ดังนี้

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	ระดับความต้องการ
4.51 - 5.00	มากที่สุด
3.51 - 4.50	มาก
2.51 - 3.50	ปานกลาง
1.51 - 2.50	น้อย
1.00 - 1.50	น้อยที่สุด

2.8.1.3 วิธีการวิเคราะห์ที่ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (statistical package for the social science: SPSS/PC+)

2.8.1.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) ค่าร้อยละ (percentage) เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปที่เป็นลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

2) ค่าเฉลี่ย (arithmetic mean: S.D.) เพื่อใช้วัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางของคะแนนระดับการปฏิบัติตนตามความต้องการพัฒนาตนตามหลักสูตรมศึกษ ของนักเรียนมัธยมตอนต้นชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.) เพื่อใช้วัดการกระจายของคะแนนระดับความต้องการพัฒนาคุณธรรมตามหลักสูตรมศึกษ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักสูตรมศึกษ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การวิจัยในขั้นตอนนี้ ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ที่ได้กำหนดไว้ คือ พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักสูตรมศึกษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการ 3 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ตอนที่ 1 สร้างโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักสูตรมศึกษ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมและศึกษาเอกสารขั้นตอนที่ 1 มาใช้กำหนดการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความจำเป็น โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการปฏิบัติตนและความต้องการปฏิบัติตนตามหลักสูตรหลักกของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี นี้ได้จากการศึกษาในชั้นที่ 1 มาใช้เป็นแนวทางกำหนดโครงร่าง

2. จุดหมายของโครงร่าง โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการที่กำหนดในข้อ 1

3. หน่วยฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับจุดหมายของการหลักสูตร ประกอบด้วย

3.1 ชื่อหน่วยฝึกอบรม

3.2 จุดหมายเชิงพฤติกรรม โดยให้สอดคล้องกับจุดหมายของหลักสูตรแต่ให้สามารถวัดได้ในเชิงพฤติกรรม

3.3 กำหนดเนื้อหาวิชา โดยยึดจุดหมายของหลักสูตรเป็นหลัก

3.4 กิจกรรมและวิธีการฝึกอบรม กำหนดให้สอดคล้องกับจุดหมายเชิงพฤติกรรม เนื้อหาวิชาประกอบกับการพิจารณาความพร้อม และพื้นฐานของผู้เข้าฝึกอบรม

3.5 เครื่องมืออุปกรณ์การฝึกอบรม ให้สอดคล้องกับกิจกรรม และวิธีการฝึกอบรม

3.6 วิธีการวัดและประเมินผล โดยยึดจุดหมายเชิงพฤติกรรมเป็นหลักและใช้แบบทดสอบความรู้ วัดเจตคติ และทักษะที่เป็นการวัด ก่อนและหลังการฝึกอบรม

ตอนที่ 2 การตรวจสอบโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมเทสิกของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมิน

2. ตรวจสอบหลักสูตร โดยคณะผู้เชี่ยวชาญ (SMS) จำนวน 13 คน ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 10 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาไทย จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน ด้านการวัดประเมิน 1 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมเทสิกทั้งหมด คือ เหมาะสม (1) ไม่แน่ใจ (0) ไม่เหมาะสม (1) แล้วนำมาคำนวณค่า IOC พิจารณาความเหมาะสม โดยประเด็นการประเมิน ทั้ง 11 ประเด็น ต้องมีค่าไม่เกิน 1

ตอนที่ 3 การปรับปรุง แก้ไขโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมเทสิก หลังจากผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วนำประเด็นที่เป็นผลการประเมินและข้อเสนอแนะที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานมาแก้ไข ปรับปรุงเพื่อให้ได้โครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมฯ ที่สมบูรณ์ก่อนนำไปทดลอง และใช้จริงต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการปฏิบัติและความต้องการพัฒนาตนตามหลักธรรมเทสิกของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปฏิบัติตนตามหลักเทสิกด้านการปฏิบัติต่อพ่อแม่ ต่อครูอาจารย์ ต่อมิตรสหาย ต่อผู้รับใช้และคนงาน และการปฏิบัติต่อศาสนาอยู่ในระดับมากทุกประเด็น ($\bar{x} = 3.77-4.01$) และมีความต้องการฝึกอบรมพัฒนาตนตามหลักธรรมเทสิกมากทุกประเด็น ($\bar{x} = 4.08-4.29$) เรียงตามลำดับจากน้อยไปหามาก ดังนี้ ด้านศาสนา ด้านผู้รับใช้และคนงาน ด้านมิตรสหาย ด้านคู่ครอง ด้านครูอาจารย์และด้านบิดา มารดา ดังแสดงในตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทีศหก โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ที่	การปฏิบัติตนตามหลักธรรมทีศหก	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	ด้านการปฏิบัติต่อพ่อแม่	4.01	0.66	มาก
2	ด้านการปฏิบัติต่อครูอาจารย์	3.91	0.60	มาก
3	ด้านการปฏิบัติต่อมิตรสหาย	3.94	0.57	มาก
4	ด้านการปฏิบัติต่อผู้เยาว์	3.89	0.61	มาก
5	การปฏิบัติต่อศาสนา	3.77	0.73	มาก
รวม		3.91	0.53	มาก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความต้องการฝึกอบรมพัฒนาตน ตามหลักธรรมทีศหกโดยภาพรวม และจำแนกเป็นรายด้าน

ที่	ระดับความต้องการฝึกอบรมตนตามหลักธรรมทีศหก	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1	ด้านบิดามารดา	4.29	0.59	มาก
2	ด้านครูอาจารย์	4.14	0.59	มาก
3	ด้านคู่ครอง	4.12	0.76	มาก
4	ด้านมิตรสหาย	4.11	0.63	มาก
5	ด้านผู้เยาว์	4.08	0.62	มาก
6	ด้านศาสนา	4.10	0.67	มาก
รวม		4.14	0.54	มาก

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาตน ตามหลักธรรมทีศหกของนักเรียนมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.1 การพัฒนาโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาตน ตามหลักธรรมทีศหกของนักเรียน มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยนำสภาพปัญหาและผลการศึกษาข้อมูลภาคสนามในชั้นที่ 1 มากำหนดเป็นปัญหาและ ความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตร กำหนดจุดมุ่งหมายให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และทักษะที่ดี ในการพัฒนาตน ตามหลักธรรมทีศหก เนื้อหาจะประกอบด้วย หกทิศ คือ ด้านบิดามารดา ด้านครูอาจารย์ ด้านคู่ครอง ด้านมิตรสหาย ด้านผู้รับใช้และคนงาน และด้านศาสนา

โดยในแต่ละเนื้อเรื่องจะประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย เนื้อหา เทคนิคและกิจกรรมการฝึกอบรม สื่ออุปกรณ์ เวลาที่ใช้ ผลลัพธ์และผลการประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

2.2 การตรวจสอบโครงสร้างหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาตนตามหลักธรรมชาติของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยผู้รอบรู้เฉพาะทาง (SMS) จำนวน 13 คน ประเมินหลักสูตรฝึกอบรมผลการประเมินที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีความเหมาะสม และผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะมาเป็นพื้นฐานข้อมูลในการแก้ไขปรับปรุง ผ่านการตรวจสอบของอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง จนได้หลักสูตรฝึกอบรมที่สมบูรณ์ พร้อมนำไปใช้ทดลอง และใช้จริงต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย ได้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาตนตามหลักธรรมชาติของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่สมบูรณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาในระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมชาติของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า นักเรียน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก และมีความต้องการฝึกอบรมพัฒนาตนตามหลักธรรมชาติอยู่ในระดับมาก เช่นกัน จากผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของนภาพร เหล่าเกื้อ (2552: 117) เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าเสา อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่พบว่า ระดับการปฏิบัติตามด้านคุณธรรมอยู่ในระดับปานกลาง ถึงระดับมาก ผลการศึกษาของไชยา รตนปัญญา (2557: 73) ซึ่งศึกษาเรื่องการพัฒนาตนเองตามหลักสัปปุริสธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาวิทยาคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ระดับการปฏิบัติตามหลักสัปปุริสธรรมของนักเรียน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ความต้องการพัฒนาตนตามหลักสัปปุริสธรรมของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ทั้ง 7 ด้าน และจากผลการศึกษาที่ พบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนผู้ให้ข้อมูลระดับการปฏิบัติตามหลักธรรมชาติ อยู่ในระดับมากทุกทิศ นั่นอาจเนื่องจาก ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เป็นเยาวชนที่ส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัว บิดา มารดาซึ่งเป็นบ้านหลังแรกของเยาวชน และโรงเรียนซึ่งเป็นบ้านหลังที่ 2 ของนักเรียน ซึ่งทั้งสองครอบครัวมีหน้าที่ในการอบรมกล่อมเกล่าให้บุตรธิดา และนักเรียนเป็นคนดีของสังคม ตามแนวคิดในการอบรมกล่อมเกล่าทางสังคม (socialization) ทางสังคมวิทยาของสุพัตรา สุภาพ (2545: 38) ที่กล่าวว่า “การขัดเกล่าทางสังคมเป็นกระบวนการทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มนุษย์ในสังคมหนึ่ง ๆ ได้เรียนรู้ คุณค่า กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนทีกลุ่มหนึ่ง ๆ กำหนดหรือวางไว้เพื่อเป็นแบบแผนของการปฏิบัติต่อกัน และให้บุคคลได้พัฒนาบุคลิกภาพ

ของตนเอง โดยทั่วไปแล้ววัยที่ต้องการขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ วัยเด็ก เนื่องจากเป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กมากที่สุด ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่เด็กได้รับการอบรมสั่งสอนซึ่งเป็นเรื่องของพ่อแม่ วิธีขัดเกลาทางสังคมจะมีรูปแบบทั้งขัดเกลาโดยตรง และการขัดเกลาโดยอ้อม ส่วนวิชณสูตรศรี แก่นจันทร์ (2547: 11) ได้อธิบายถึงการอบรมเลี้ยงดูบุตรตามแนวพุทธศาสนาไว้ว่า การปฏิบัติของบิดา มารดา ต่อบุตรในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทั้งทางตรงทางอ้อม เพื่อฝึกอบรมให้บุตรเกิดความรู้ ความเชื่อและยอมรับการปฏิบัติตามแนวพุทธศาสนา ในระบบบุญสิกขา 3 ประการ ได้แก่ การบริจาคทาน การรักษาศีลห้า และการปฏิบัติตาม ประกอบกับสถาบันการศึกษาได้กำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ในการอยู่ร่วมกันและการเป็นคนดีของสังคม จึงส่งผลต่อการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศก โดยที่นักเรียนเหล่านั้นไม่มีความรู้หลักธรรมทศก และมีความต้องการฝึกอบรมการพัฒนาตนตามหลักธรรมทศกในระดับมากทุกทิศ

จากข้อค้นพบดังกล่าว สามารถกล่าวสรุปได้ว่า การอบรมกล่อมเกลา (socialization) ในกลุ่มเยาวชนและนักเรียนจากสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษามีความสำคัญยิ่ง ต่อความคิด เจตคติ การรับรู้และสังเกต (concept) ในการประพฤติปฏิบัติของนักเรียนที่สอดคล้องกับหลักธรรมทศก คือ ทิศเบื้องหน้า (บิดามารดา) ทิศเบื้องขวา (อาจารย์) ทิศเบื้องหลัง (บุตร ภรรยา) ทิศเบื้องซ้าย (มิตร สหาย) ทิศเบื้องต่ำ (บ่าวไพร่) ทิศเบื้องบน (ศาสนา) โดยที่นักเรียนไม่เคยฝึกอบรมเรื่องหลักธรรมทศก จึงทำให้นักเรียนที่ทำแบบสอบถาม มีความต้องการฝึกอบรม เรื่องหลักธรรมทศกในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรมของโคล์เบิร์ก (Kohlberg, 1997 อ้างถึงใน วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ, 2549: 78-79) ที่แบ่งระดับการให้เหตุผลทางจริยธรรม 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ (preconvention Morality) อายุ 2-9 ปี ซึ่งประกอบด้วย หลักการหลักเพียงมิให้ถูกลงโทษ และหลักการได้รับรางวัล ระดับที่ 2 ระดับตามเกณฑ์ (convention Morality) อายุ 10-16 ปี ซึ่งประกอบด้วย หลักการทำความเห็นของผู้อื่น ๆ และหลักการทำตามหน้าที่ ซึ่งบุคคลจะเลือกทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ มีความต้องการทำตามกฎเกณฑ์กติกา เพื่อให้กลุ่มและองค์กรยอมรับ ระดับที่ 3 ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (postconvention Morality) อายุ 16 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย หลักการมีเหตุผล และเคารพตนเอง และหลักการทำตามอุดมคติสากลด้วยเหตุผลเชิงวิชาการ ดังกล่าว ผลการวิจัยจึงไม่มีขัดแย้งกับหลักเหตุผลและหลักวิชาการที่กล่าวอ้าง

2. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาตนเองตามหลักธรรมทศกของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยพัฒนาหลักสูตรตามกระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรของสุนทรพูนเอียด (2542: 170) และผลการประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยผู้รอบรู้เฉพาะทาง (SMS: Subject Mather Specialist) เห็นว่ามีความเหมาะสมระดับมากทุกรายการประเมิน และสามารถนำหลักสูตรไปทดลองใช้และฝึกอบรมจริงต่อไปได้ ซึ่งจากผลการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว เนื่องจากผู้วิจัย

ได้ดำเนินการตามกระบวนการและขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร การกำหนดประเด็นและองค์ประกอบต่าง ๆ สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นที่ได้จากการศึกษาภาคสนามและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและแนวทางการพัฒนาหลักสูตรของ Tylor (1949 อ้างถึงใน สุนทร พุนเอยัด, 2542: 90) ที่เสนอคำถามในการพัฒนาหลักสูตรไว้ 4 ประการ คือ 1) มีจุดหมายของการศึกษาอะไรบ้าง ที่จะให้ผู้เข้าฝึกอบรม 2) มีการจัดประสบการณ์อะไรบ้างให้ผู้เรียน ที่จะได้รับบรรลุจุดหมายของการศึกษาทั้งหมด 3) จะจัดประสบการณ์เรียนรู้อย่างไร จึงจะทำให้กระบวนการฝึกอบรมตามกิจกรรมที่จะจัดขึ้นมีประสิทธิภาพ และ 4) จะวัดประเมินผลประสิทธิภาพของประสบการณ์ที่จะจัดขึ้นให้แก่ผู้เข้าฝึกอบรมอย่างไร และใช้เกณฑ์อะไรในการตัดสินการบรรลุจุดหมาย ของการศึกษาที่กำหนดไว้ จากคำถามข้างต้นของผู้วิจัย ได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นขั้นตอน และองค์ประกอบแต่ละเรื่อง ที่ฝึกอบรมโดยสอดคล้องกับประเด็นต่าง ๆ ในองค์ประกอบของอรุณ รักธรรม (2540 อ้างถึงใน สุนทร พุนเอยัด, 2542: 92) ดังนี้ 1) ชื่อเรื่อง (ทิศทั้งหก) 2) จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม 3) เนื้อหา (สาระการเรียนรู้) 4) เทคนิค กิจกรรมฝึกอบรม 5) สื่อและอุปกรณ์ในการฝึกอบรม 6) เวลาในการฝึกอบรม 7) การประเมินผล และ 8) ผลลัพธ์ (จุดหมายปลายทางที่จะได้ในแต่ละเรื่อง) โดยทั้ง 8 ประเด็น มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันในแต่ละเรื่องของการฝึกอบรม (หลักธรรมทิศหก) สำหรับการประเมินโครงร่างหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับหลักการประเมินของธำรง บัวศรี (2542: 324) ที่กำหนดไว้ว่า การประเมินหลักสูตรแบ่งออกได้ 3 ระยะ คือ ระยะแรก เมื่อสร้างหลักสูตรเสร็จ ระยะที่สอง เป็นช่วงระหว่างการจัดการในการสอนและระยะที่สาม คือ หลังสิ้นสุดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรซึ่งผู้วิจัยได้กำหนด ขั้นตอนทั้งสามไว้ในโครงร่างหลักสูตรแต่ละเรื่อง (หลักธรรมทิศหก) ไว้อย่างชัดเจนในการประเมินผลประสิทธิภาพการใช้หลักสูตร ในส่วนของเครื่องมือและวิธีการประเมินหลักสูตร ได้ประยุกต์ใช้วิธีการของพิสนุ พงศ์ศรี (2549: 134) ที่กำหนดไว้ในกระบวนการประเมินหลักสูตรที่สำคัญ คือ การหาค่าความสอดคล้องเหมาะสมแบบ IOC ซึ่งเป็นการหาค่าความตรงของเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รอบรู้เฉพาะทางตามเทคนิค (SMS: Subject Matter Specialist) จำนวน 3-4 คน เป็นอย่างน้อย (การวิจัยครั้งนี้ใช้จำนวน 13 คน) ทั้งผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา การวัดประเมินผล หรือการวิจัยและด้านภาษา โดยใช้เครื่องมือที่จะให้ตรวจสอบความถูกต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหาของนิยาม โดยให้พิจารณา 3 ประเด็น คือ เหมาะสม (1) ไม่เหมาะสม (-1) และไม่แน่ใจ (0) แล้วนำมาหาค่า IOC ผลการคำนวณได้ค่า $IOC = \geq 0.50 - \leq 100$ จึงแปลผลว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นนี้ มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทดลองและนำไปใช้ได้จริงต่อไป ประการสำคัญ ผลจากการประเมินโครงร่างหลักสูตร ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาแก้ไข ปรับปรุงให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์มากขึ้น ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและจุดหมายของหลักสูตร จึงจะทำให้ได้หลักสูตรที่สมบูรณ์

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการปฏิบัติตนตามหลักธรรมทศกของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีประเด็นในการเสนอแนะเพื่อผลประโยชน์ในการพัฒนาเยาวชนของชาติต่อไปใน 3 ประเด็น คือ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 หน่วยงานและสถาบันที่เกี่ยวข้อง ควรดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ทั้งที่อยู่ในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน เพราะกลุ่มคนเหล่านี้เป็นรากฐานของสังคมไทยในอนาคต

1.2 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนควรให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและกลุ่มเพื่อนเป็นสำคัญลำดับต้น ๆ นอกเหนือจากการศึกษาโดยตรงจากสถาบันศาสนา

1.3 โรงเรียนหรือวัด (สถาบันศาสนา) ควรนำหลักสูตรนี้ไปใช้ในการอบรมโดยเฉพาะนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 ของโรงเรียนเทศบาล 3 หรือโรงเรียนอื่น ๆ ในระดับชั้นเดียวกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเรื่อง การประเมินการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาตนตามหลักธรรมทศกของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีการทดลองใช้และยืนยันประสิทธิภาพของหลักสูตรได้และควรใช้กลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2.2 ควรวิจัยเรื่อง พลังครอบครัวในการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันของเยาวชน ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันครอบครัวมีโอกาสพัฒนาเยาวชนทั้งทางกาย และจิตใจควบคู่กันไป

2.3 ควรวิจัยเรื่อง ความร่วมมือระหว่าง บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคม สร้างสุขของเยาวชนในสถาบันศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้สถาบันหลักทั้งสาม ได้มีโอกาสร่วมมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชนกันอย่างใกล้ชิดและนำไปสู่การพัฒนาอื่น ๆ ตามหลัก “บวร” ต่อไป

สรุป

จากผลการศึกษาโดยใช้ระบบเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 135 คน พบว่ามีการปฏิบัติและต้องการพัฒนาตนตามหลักธรรมทศกในระดับมาก จึงนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาตนตามหลักทศกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

โรงเรียนเทศบาล 3 เทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่มีองค์ประกอบด้วย 1) ปัญหาความจำเป็น 2) วัตถุประสงค์ และ 3) เนื้อหาที่ศึกษา คือการปฏิบัติตน (1) ต่อบิดามารดา (2) ต่อครูอาจารย์ (3) ต่อมิตรสหาย (4) ต่อศาสนา (5) ต่อบุตรภรรยา และ (6) ต่อข่าวไฟร์ แต่ละเรื่องประกอบด้วยจุดหมาย เนื้อหา เทคนิคการฝึกอบรม สื่อ/อุปกรณ์ เวลาและการประเมินผล ซึ่งผู้รอบรู้เฉพาะทางตรวจสอบประเมินพบว่า มีความเหมาะสมและสอดคล้อง สามารถนำไปใช้ในการฝึกอบรมจริยธรรมและคุณธรรมของนักเรียนและเยาวชนได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). **แผนพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พุทธศักราช 2550**. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมพล ท่องธรรมชาติ และคณะ. (2544). **การเลือกตั้ง พรรคการเมือง** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- กังสดาล หัสสนะ. (2552). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเวชกรอุกเงินระดับพื้นฐานสำหรับเจ้าหน้าที่เวชอุกเงินและอาสาสมัครกู้ภัยของมูลนิธิระนองสงเคราะห์ของวิทยาลัยชุมชนระนอง จังหวัดระนอง**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- กิตติทัศน์ ผกาทอง. (2553). **สังคมไทยกับความเข้มแข็ง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แก้ว ชิตตะขบ. (2549). **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พระปริยัติ แผนกธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- จรรยา สุวรรณทัต และดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2521). **พฤติกรรมศาสตร์พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชลิต สุวรรณบุตร. (2552). **พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพในการวางแผนพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการชุมชน ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ไชยา รตนปัญญา. (2557). **การพัฒนาตนเองตามหลักสัปปุริสธรรมของนักเรียน โรงเรียนบ้านนาวิทยาควม จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- อามง บัวศรี. (2542). **ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา**. กรุงเทพฯ :ธนรัช.

- นภาพร เหล่าเกื้อ. (2552). **การพัฒนาชุดฝึกอบรบคุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าแซะ อำเภอท่าฉาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระครูปริยัติกิตติธำรง (ทองขาว กิตติธโร). (2553). **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม**. สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระบุรีมศีล คำวงศา (2551). **การพัฒนาความฉลาดทางจริยธรรมของนักเรียนชาวเขาโรงเรียนพลราชมิถยากร โดยใช้การสอนแบบโสমনสิการ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตโต). (2551). **พุทธธรรม** (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหานรินทร์ นรากรนิธิกุล. (2545). **การศึกษาวิเคราะห์เรื่องอริยทรัพย์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิสนุ ฟองศรี. (2549). **การประเมินทางการศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เทียมฟ้าการพิมพ์.
- ยงยุทธ เกษสาคร. (2548). **เทคนิคการฝึกอบรมและประชุม** (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: วี. เจ. ฟรินด์. ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วิไลวรรณ ศรีสงคราม และคณะ. (2549). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: ทริปเฟล็ด กรุ๊ป.
- วิชณุสวรรค์ ศรีแก่นจันทร์. (2547). **การถ่ายทอดวิถีพุทธปฏิบัติต่อวัยรุ่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
- สมพร สุทัศน์ย์. (2546). **มนุษย์สัมพันธ์** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมมาศ เล็งสุข. (2548). **ยุทธศาสตร์การใช้เบญจศิลป์เพื่อพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนท่านครญาติโรภาสอุทิศ ตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุนทร พูนเอียด. (2542). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ในการบริหารการพัฒนาชนบท สำหรับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดภาคใต้ตอนบน**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- _____. (2545). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์**. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุพัตรา สุภาพ. (2545). **สังคมวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- ไสว มาลาทอง. (2542). **คู่มือการศึกษาจริยธรรมสำหรับนักเรียนนิสิตนักศึกษา นักบริหาร นักการปกครองและประชาชนผู้สนใจทั่วไป**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.